

тельную силу лишь после получения оповещения, каковое может быть сделано даже по телеграфу. Однако нейтральные державы не могут ссылаться на отсутствие оповещения, если будет установлено с несомненностью, что на деле они знали о состоянии войны. Напоминаем, Конвенция 1907 г., а в наше время информации не знать о событиях на востоке Украины другие страны, в том числе и Малайзия, не могли [3].

Таким образом, исходя из конвенционных норм, вину Украины в гибели Малазийского самолета прямо утверждать нельзя. Что же касается международной судебной практики – все сложнее, поскольку Европейский суд по правам человека исповедует так называемое «живое право» и подходит к толкованию норм Конвенции 1950 г. иногда даже слишком гибко. К тому же обязанность по ст. 2 Конвенции 1950 г., Суд рассматривает как позитивную, т.е. помимо запрета на произвольное лишение жизни, возлагает на государство и защиту жизни всех находящихся под его юрисдикцией (в нашем случае – на борту воздушного судна, находящегося в пределах территории Украины).

Литература:

1. Маккани (Massani) и другие против Соединенного Королевства. Судебное решение от 27 сентября 1995 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.echr.ru/documents/doc/2461489/2461489.htm>

2. Конвенція про міжнародну цивільну авіацію 1944 р. [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_038/page

3. III Конвенція про відкриття воєнних дій 1907 р. [Електронний ресурс] / Офіц. сайт Верхов. Ради України. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_b85

М. Г. Хаустова¹

ПРАВОВА ТРАНСФОРМАЦІЯ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АСПЕКТ

Проблема модернізації правової системи турбує багатьох дослідників. Вона передбачає комплексну структурну трансформацію усього конгломерату суспільних відносин, які регулюються правом. Мистецтво та перевага

¹ Кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри теорії держави і права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.

концепції поступового реформування складається в умінні здійснювати цей процес поступово, не знижуючи ефективності забезпечення соціальних та державних потреб.

Трансформація (від лат. *transformatio* – перетворення) – перетворення, зміна вигляду, форми, істотних властивостей будь – чого [1, с. 248]. На парадигмальному полі трансформація етимологічно означає докорінні зміни, яким піддаються сутність та зміст явищ під впливом різних чинників, що мають як внутрішній, так і зовнішній характер, оскільки більшість явищ, зокрема правових, є синкретичними, що відповідно містять в собі синтетичні атрибути.

Ю. С. Шемшученко з цього приводу зазначає, що кінець ХХ – початок ХХІ століття – це час трансформації світу на глобалізаційних засадах, і що така трансформація кардинальним чином вплинула на всі сфери життя людини – політичну, соціально – економічну, духовну і, безумовно, правову. Науковець найактуальнішим питанням, пов’язаним з проблемою глобалізації, назвав питання трансформації державно – правового простору, що пов’язано з процесом інтеграції правових систем [2, с. 146]. Яковюк І. В. підкреслює, що трансформація, поряд із рецепцією та відсиланням – є основними способами імплементації, як поняття більш широкого за змістом, що розуміється як спеціальна законодавча процедура перетворення норм міжнародного права на норми внутрішньодержавного права [3, с. 649].

В юридичній літературі виділяють декілька видів або форм трансформації норм міжнародного права в національне. Є. Т. Усенко вважає, що всі види трансформації можна поділити на два види: генеральну та спеціальну. Генеральна трансформація полягає у встановленні державою в національному праві загальної норми, яка надає міжнародно – правовим нормам силу внутрішньодержавної дії. Спеціальна трансформація полягає в наданні державою конкретним нормам міжнародного права сили внутрідержавної дії шляхом їх відтворення в законі текстуально або у вигляді положень, адаптованих до національного права, або шляхом законодавчого узгодження їх застосування іншим способом [4, с. 16, 17].

Трансформація може відбуватися безпосередньо, що припускає, наприклад, застосування норм міжнародного права в рамках національного, тоді, коли це витікає з норм, закріплених в конституції, або інших нормативно – правових актах, що передбачають примат норм міжнародного права над нормами національного права. Таку форму трансформації називають прямою трансформацією. Зокрема, стаття 9 Конституції України передбачає: «Міжнародні договори, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою

України, є частиною національного законодавства України» [5]. Таким чином санкціонується їх пряма дія нарівні з чинним законодавством України.

Існує й інша форма безпосередньої трансформації (яку ще називають інкорпорацією), відповідно до якої деякі норми міжнародного права не просто за своєю юридичною силою визнаються частиною національного законодавства, а включаються у внутрішнє право, що передбачається для певних видів норм міжнародного права. Така практика має місце в таких європейських державах як Австрія, ФРН та ін.

В юридичній літературі виділяють і опосередковану трансформацію, відповідно до якої для визнання норм міжнародного права необхідним є видання або ухвалення відповідного нормативно-правового акту в рамках національної правової системи. Така практика реалізується, наприклад, у Франції та стосується найбільш важливих міжнародних договорів. Так, ст. 53 Конституції Французької Республіки передбачає, що «торгові, фінансові договори, які відносяться до міжнародної організації, до становища особи, можуть бути ратифіковані або схвалені тільки на підставі закону та набувають чинності тільки після ратифікації або ухвалення».

Таким чином, якщо пряма трансформація норм міжнародного права автоматично спричиняє такі ж зміни і в національній правовій системі, то у разі застосування опосередкованої трансформації для внесення змін в рамках національної правової системи необхідним є ухвалення відповідного нормативно-правового акту.

Як демонструє досвід функціонування національних правових систем, для ефективної трансформації національного права під впливом глобалізаційних процесів використовують як безпосередню, так і опосередковану трансформацію національної правової системи. Цей процес є досить складним і суперечливим. Трансформація може відбиватися на перетворенні найрізноманітніших компонентів правової системи. Ступінь цих перетворень залежить від безлічі чинників, що визначають особливості цих компонентів, які за своєю суттю та змістом є різними. Якщо одні компоненти є пристосованими до змін, то інші є достатньо консервативними і, відповідно, менш гнучкими [6, с. 72].

Ґрунтуючись на основних етапах трансформаційного циклу, а саме: 1) етапі безпосередньої трансформації; 2) етапі інтерформації; 3) етапі інтоформації; 4) етапі посттрансформаційного стану, встановлено, що сучасна правова система України перебуває на етапі інтоформації – періоді набуття нової цілісності, стійкості, намагається враховувати окремі переваги глобалізації та протистояти глобальним викликам і загрозам. На цьому етапі ви-

значальними у правовій системі є не окремі елементи правової системи, структура, а глобалізаційні трансформації, зміни в самій правовій системі, у її внутрішніх (між підсистемами і елементами) та зовнішніх (з економічною, політичною системою та іншими правовими системами: національними, міждержавними, міжнародною) зв'язках. Етап інтерформації трансформаційного циклу вітчизняної правової системи характеризується тим, що правова система маючи відкритий характер, відображає окремі прояви правової глобалізації та правової інтеграції у формі правової адаптації, гармонізації, уніфікації [7, с. 73]. Водночас, в своїй сукупності вони не забезпечують нової якості правовій системі, переходу на новий етап.

I. Вплив глобалізаційних процесів на національну правову систему позначається, перш за все, на функціональній складовій правової системи, а саме процесі правотворчості, правореалізації, правозастосуванні, юридичній діяльності, юридичній практиці що є доволі складними явищами, обумовленими відповідними соціальними, економічними, політичними, етичними, релігійними, філософськими чинниками. Правові норми, що містяться в нормативно-правових актах, прийняті в умовах як формального, так і змістовного аспектів, враховують специфіку глобалізаційних процесів.

У сучасних умовах розбудови державності в Україні суттєво інтенсифікується процес реформування і оновлення національної законодавчої бази. Вказаний процес обумовлений трансформаційним періодом розвитку суспільства та ускладненням суспільних відносин, що вимагає не лише вдосконалення самих нормативно-правових актів, а й активізації наукових досліджень проблем формування права, правоутворення, нормотворчості та інституту реалізації права. Розвиток та вдосконалення законодавчої бази будь-якої держави безпосередньо пов'язується із явищем *правоутворення*, що є складним соціальним інститутом (процесом) створення права як системи загальнообов'язкових правових норм, що знаходять свій прояв у правовій свідомості та правовій культурі як всього населення, так і окремих громадян [8, с. 171].

Процес правової глобалізації активізує впровадження й реалізацію міжнародних і європейських правових стандартів у правотворчу, правореалізаційну й правозастосовну діяльність, насамперед, правоохоронну, правозахисну, судову. Зростає роль і значення норм, принципів і прецедентів міжнародного права, міжнародних договорів, ратифікованих Україною. Істотно посилюється вплив на правозастосовну практику міжнародних та європейських правових інститутів. Провідну роль у трансформації правозастосовної діяльності в національній правовій системі відіграють Рада Європи, ОБСЄ,

ЄС, ПАРЕ, практика Європейського суду з прав людини, діяльність Венеціанської Комісії, Генеральної Дирекції з прав людини та верховенства права Ради Європи.

Нормотворчість в умовах глобалізації трансформується, перш за все, у напрямі поширення її соціальної бази, тобто все більша кількість суб'єктів приймає не пасивну, а найактивнішу та безпосередню участь в цьому процесі. Цей процес трансформується і під впливом того, що в правовому полі з'являються нові проблеми, вирішення яких вимагає обов'язкового правового урегулювання на національному і наднаціональному рівнях. Проблеми екології, безпеки, інформації, демографії вимагають нового підходу і нового осмислення, в рамках якого необхідно поєднувати всі сфери правового регулювання. Справедливим є зауваження, що глобалізація вимагає іншого погляду на процес нормотворчості, відповідно, інших принципів регулювання сучасних соціальних процесів. Має відбутися етичний поворот в міжнародних відносинах, в основу яких необхідно покласти етичні принципи буття людини у світі: справедливість, свободу, рівноправність, консенсус, плюралізм. Неможна в правовому полі ігнорувати традиції, ментальність народів і нав'язувати єдині юридичні норми. Будь-який юридичний закон може тоді ефективно функціонувати, коли він є легітимованим, тобто визнаним народом. Якщо закон не легітимований, то він не матиме юридичної сили і буде втілюватися за допомогою насилля [9, с. 13, 14].

II. Подальший аналіз потребує звернення до інституційної складової правової системи – яку утворюють суб'єкти права (їх правові статуси, особливості юридичної відповідальності). Саме людина та різні об'єднання (громадські організації та рухи, акціонерні товариства, інші комерційні та некомерційні організації, соціальні спільноти – нації, народи, держава в цілому) мають права і відповідні юридичні обов'язки, виступають реальними елементами правової системи. Звернення до зазначеного аспекту зумовлено тим, що упродовж другої половини ХХ ст. і початку ХХІ ст. у соціальному й правовому бутті людини відбулися й продовжують відбуватися значні зміни, які впливають на її особливості як суб'єкта правової системи.

Сучасний етап розвитку українського суспільства і держави може бути охарактеризований як трансформаційний, для якого характерним є прагнення створення громадянського суспільства та забезпечення максимальної реалізації прав людини. Отже, в умовах глобалізації трансформація національної правової системи обумовлює істотні зміни *такої найважливішої сфери як права і свободи людини й громадянина*. Таким чином, аналіз дає підстави стверджувати, що в умовах глобалізації відбуваються зміни в її

інституційній підсистемі, *внаслідок активізації людини як індивідуального суб'єкта правової системи*, а саме: 1) зростає інтенсивність ділової активності індивідуальних суб'єктів правової системи, що сприяє збільшенню зон дії права, розширенню меж правового простору; 2) актуалізуються різні види правових статусів особи: громадянина, іноземців, осіб без громадянства, ускладнюються й загострюються проблеми, які виникають у колі конституційного та галузевих правових статусів особи (політико-правовому, соціально-економічному, соціально-правовому, культурно-правовому та ін.); 3) у мірі розвитку міжнародного права й міждержавних відносин зростає обсяг прав і обов'язків індивіда, зростає роль індивіда на міжнародній арені; 4) простежується тенденція розширення обсягу прав людини та поглиблення їх змісту. Зазначені тенденції не є вичерпними, а класичні права й свободи людини у найближчій перспективі набудуть нових аспектів і нового виміру у глобальному просторі. Зміни у колі прав і свобод людини й громадянина позначаються не лише на інституційній, а й на інших підсистемах та національній правовій системі загалом. Ключовим, фундаментальним пріоритетом і, водночас, критерієм розвитку національної правової системи стає забезпечення й захист основоположних прав людини.

Глобалізація впливає і на інших суб'єктів правової системи, зокрема, на соціальні організації та спільноти, насамперед, державу, громадські організації, територіальні громади, народи, нації, етноси та ін., які у свою чергу, впливають на подальше функціонування і розвиток правової системи, а саме: зростають роль і значення національного громадянського суспільства, громадських організацій (як міжнародних, так і національних), які є активними суб'єктами національної правової системи, а відповідно посилюється і їхній вплив на формування правової політики, законотворчий процес.

В умовах глобалізації роль національної держави як суб'єкта правової системи трансформується у напрямі посилення відповідальності органів державної влади перед громадянським суспільством, відповідальності виконавчої влади, її посадових осіб за свої рішення, дії або бездіяльність перед громадянами, права яких були порушені; формуються та впроваджуються механізми контролю за функціонуванням виконавчої влади з боку громадянського суспільства через інститути парламентської і прямої демократії. Поряд із цим, спостерігається перерозподіл функцій держави на національному, наднаціональному та субнаціональному рівнях. За державою зберігаються центральні позиції у розв'язанні проблем підтримки миру, стабільності, національної безпеки, розвитку, у тому числі боротьби із міжнародним тероризмом, транскордонною злочинністю; наданні соціальних послуг; регу-

люванню ринку; контролю над видобутком природних ресурсів; регулювання міграційних процесів; розв'язанням міжетнічних проблем. Держава є гарантом прав громадян, основним суб'єктом відповідальності за громадянина, насамперед, його права й свободи, безпеку й добробут тощо. У кінцевому підсумку правова глобалізація активізує перехід від патерналістської держави до регулятивної моделі держави, від «держави-опікуна» до «держави-партнера».

III. Вплив глобалізаційних процесів на національну правову систему позначається, також, на нормативній підсистемі правової системи, що обумовлює істотні зміни на рівні правових принципів, норм, галузей та інститутів права і законодавства. Саме у нормативній підсистемі процес глобалізації як посилення взаємодії і взаємозалежності найбільш чітко проявляється, насамперед, у правовій інтеграції всіх її складових: норм, принципів і відповідно – нормативно-правових актів, правовій інтернаціоналізації та правовій стандартизації. Безумовно, глобалізація детермінує і прискорює інтеграцію правових систем та їх підсистем і елементів, тим самим актуалізує гармонізацію, уніфікацію, адаптацію, імплементацію, стандартизацію, універсалізацію, інтернаціоналізацію права.

Глобалізаційні трансформації нормативно-правової основи різною мірою проявляються у галузях національного права: в одних вони виявляються досить чітко, в інших – перебувають на стадії формування [10, с. 34, 35]. Так, останнім часом зростає роль такого джерела права, як судовий прецедент, який посилює свою позицію в системі джерел національного права. У період сьогодення у системі романо-германського права визначилася тенденція фактичного [11, р. 40–43], а частково і юридичного визнання прецеденту як джерела романо-германського права, причому не тільки на рівні національно-правових систем, але й у масштабі загальноєвропейського права, а точніше права Європейського Союзу у цілому. Аналогічно обстоїть справа і з іншими джерелами права правових сімей, що розглядаються, такими, зокрема, як закон (*статут*), який, будучи основним джерелом романо-германського права, посилив свій вплив у післявоєнний період в ряді країн англосаксонського права та грає в них у сучасний час важко переоцінювану роль. Так, сьогодні, двома основними джерелами правової системи США є судовий прецедент і законодавство. Сьогодні також зміни відбуваються й у структурі джерел правових систем, що входять до системи традиційного і релігійного права. Такі правові джерела, як закони, уніфіковані правові норми, нормативні договори все більше підсилюють свої позиції в структурі джерел вищезгаданих правових систем.

Глобалізаційні трансформації нормативної підсистеми зумовлені, по-перше, прагненням України до більш активної участі у різних міжнародних і міждержавних інститутах, органах, укладання низки багатосторонніх і двосторонніх угод; по-друге, задекларованим стратегічним процесом євроінтеграції, відповідно – активізацією процесів адаптації, гармонізації, уніфікації, апроксимації, імплементації; по-третє, необхідністю створення дієвого правового механізму захисту національних інтересів від глобальних викликів і загроз.

Більшість змін, які відбуваються в галузях, підгалузях, інститутах національної системи права й законодавства, ініційовані чи відбуваються під впливом міжнародних об'єднань, таких як ЄС, ВТО, МВФ, СОТ, ПАРЕ ОСУР, Венеціанська Комісія, Європейський Суд з прав людини та ін. роль і значення яких в умовах глобалізації значно зростають. Можна погодитися з тезою, що підґрунтям глобалізаційних трансформацій нормативної підсистеми є ліберальні правова ідеологія та правова політика євро інтеграції, які відображають стратегічний напрям державно-правового розвитку України.

IV. Трансформація ідеологічної складової правової системи. Впливаючи практично на всі підсистеми й елементи правової системи глобалізація спричиняє зміни *в правовій політиці й правовій ідеології*, правовій культурі і правовій свідомості, які в свою чергу відіграють істотну роль у функціонуванні й розвитку правової системи.

В умовах глобалізації суттєво зростає значення ідеологічних факторів правового розвитку, де, зокрема, простежується протистояння ліберальної правової ідеології, ідеологій глобалізму та антиглобалізму, наслідком чого стає трансформація національних правових ідеологій, формування спільних засад правової ідеології міжнародної та міждержавних правових систем. Саме в умовах глобалізації постає нагальна потреба формування національної правової ідеології, яка у змістовному і функціональному аспектах підпорядкована принципу верховенства права, гарантує і захищає права людини, забезпечує ефективність законодавства, сприяє формуванню цілісної, динамічної національної правової системи, досягненню структурно – функціональної єдності її елементів, правовими засобами забезпечує модернізацію правової системи й держави, захищає національні інтереси, гарантує оптимальне функціонування правової держави і громадянського суспільства, надає адекватні й дієві правові засоби забезпечення від викликів, ризиків і небезпек, зумовлених глобалізацією, сприяє зміцненню міжнародного авторитету, позиціонує Україну як цивілізовану європейську державу в глобальному правовому просторі.

Трансформація реалізації національної правової ідеології пов'язується із відповідною правовою політикою, яка здатна виступати потужним чинником розвитку національної правової системи, оптимізації взаємовідносин громадянського суспільства і держави. Правова політика є сучасним важливим компонентом процесів демократичної трансформації суспільних відносин узагалі та формування і функціонування ефективної правової системи суспільства в умовах глобалізації, зокрема, визначає стратегію і напрям трансформації правової системи.

У сучасних умовах, коли вже ні у кого не викликає сумнівів потреба у децентралізації багатьох функцій державної влади, розвитку місцевого самоврядування, стає цілком очевидним, що результативне упорядкування правових і пов'язаних із ними інших відносин на регіональному рівні можливе лише у межах правової політики. Вона здатна ефективно регулювати міжнаціональні відносини, особливо в регіонах, де тісно переплітаються та взаємодіють інтереси багатьох націй, народностей, окремих груп населення і час від часу виникають протиріччя та конфлікти [12, с. 7]. Правова політика держави має будуватись з урахуванням загроз і висновків глобалізації, передусім визначенням пріоритетних напрямів юридичного забезпечення національних інтересів країни [13, с. 49].

В узагальненому вигляді правова політика – система правових принципів, теорій, концепцій, ідей, закладених у підвалини правової діяльності держави, які визначають ступінь взаємних обов'язків і відповідальності держави й особи. За своєю сутністю й соціальними цілями правова політика є особливим і необхідним компонентом державної політики, засобом юридичної легітимації, закріплення й забезпечення політичного курсу країни [14, с. 43], санкціонованого волею народу і його політичних лідерів, що відбувається у діяльності владних структур та існує поряд із такими видами державної політики, як економічна, культурна, соціальна, національна, науково-технічна, фінансова [15, с. 9, 10]. Як особлива форма вираження державної політики вона спрямована на забезпечення нормального функціонування громадянського суспільства, політичної системи і є способом узаконення, закріплення й здійснення певного політичного курсу в країні. Головним завданням правової політики є нормативно-правове забезпечення реформ, які проводяться в державі. Правова політика є могутнім засобом здійснення перетворень у суспільстві.

Правова політика держави знаходить своє відображення в програмно-правових документах, проектах, концепціях, заявах, законодавчих актах, у тому числі тих, які стосуються правозастосовної сфери. *Основними*

суб'єктами, які формують правову політику, є Президент, Верховна Рада, Кабінет Міністрів, Конституційний і Верховний Суд, парламентські комітети, депутатський корпус, наукові установи, представницькі й виконавчі органи. Велика відповідальність у розробці та проведенні правової політики держави покладена на Міністерство юстиції України і його органи на місцях, як її основні координатори й генератори.

Формування державної політики України було започатковано ухваленням парламентом Декларації про державний суверенітет України та проголошенням акта незалежності, який було підтверджено результатами всеукраїнського референдуму 1 грудня 1991 року. Наступним важливим кроком на цьому шляху було прийняття Конституції 1996 року, яка закріпила концептуальні положення нової правової політики, що відображають ідеологію демократичної, соціальної, правової державності.

При визначенні основних напрямів формування і розвитку правової політики на даному етапі розбудови української державності та її правової системи необхідно зважати на низку таких завдань, реалізація яких набула актуального значення для України. 1) Досягнення такого стану розвитку вітчизняної правової системи, при якому право буде особливим механізмом, покликаним реалізувати й підтримувати сталий і безперервний характер функціонування суспільства і держави в заданих параметрах. Тобто має ітися про здійснення правом функції відтворення створюваного державного ладу, політичної та економічної систем. 2) Забезпечення захисту та охорони прав і свобод людини та громадянина. 3) відповідно до Угоди про партнерство і співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством першочергового значення при формуванні та здійсненні правової політики держави набуває реалізація завдання щодо адаптації законодавства України до вимог законодавства ЄС. Але адаптуючи законодавство України, необхідно забезпечити не лише його відповідність *aquis communautaire*, а й забезпечити механізм його виконання, оскільки часто навіть найдосконаліший нормативний акт на практиці досить складно реалізувати. Виокремлюють у зв'язку із цим 2 аспекти адаптації законодавства: формальний, що передбачає приведення національного законодавства у відповідність до *aquis communautaire*, та практичний, що полягає у створенні умов, необхідних для застосування адаптованого законодавства [16, с. 37]. 4) Урахування принципу історизму у формуванні правової бази нашої державності, тобто забезпечення безперервності, поступовості процесів, що відбуваються у суспільстві, яке накопичує певні традиції, має безпосередню причетність до організації правових форм діяльності усіх гілок влади [17, с. 511]. 5) Політика

у сфері правозастосовної діяльності й нагляду за виконанням законів та інших нормативних правових актів. б) Сприяння підвищенню рівня правосвідомості і правової культури особистості, посадових осіб державних органів і суспільства загалом, подолання правового нігілізму й інших проявів деформації правової свідомості [18, с. 30, 31].

Отже, правова політика є породженням модернізації, тобто вона є результатом пошуку осучасненою державою нових схем управління правового життя, що модернізується з метою реалізації принципів законності, правової рівності та справедливості. Відповідно, можливо виокремити наступні складові правової модернізації:

1. Конституціоналізація права, тобто пріоритетний розвиток його на підставі поваги прав людини та створення системи розподілу влади.
2. Поновлення та диференціація права внаслідок зміни моделі економічного розвитку.
3. Гуманізація кримінальної політики та раціоналізація виконання покарань.
4. Оптимізація судочинства.
5. Професіоналізація юридичної науки та юридичної освіти.

Отже, увесь модернізаційний курс української держави повинен бути спрямований на забезпечення прав та свобод людини та громадянина, оскільки вони визнаються вищою цінністю на конституційному рівні. Простим, таким що знаходиться на поверхні, критерієм необхідності проведення правової політики у сфері модернізації правової системи є її спрямованість на забезпечення прав та свобод її громадян, якої б інноваційної сфери суспільних відносин це не торкалося [19, с. 56].

Запорукою оптимізації розвитку вітчизняної правової системи в умовах глобалізації є обґрунтування й прийняття Концепції правової політики в умовах глобалізації, яка передбачає модернізацію правової системи України, істотне оновлення сутнісних, змістовних складників, інтегративно-комунікативних зв'язків, встановлення їхнього оптимального балансу й співвідношення, що уможливають перехід вітчизняної правової системи на новий рівень функціонування й розвитку, від фрагментарно глобалізованої до глобалізованої правової системи, яка гармонізує світові, європейські та національні правові принципи, норми, стандарти, інститути, переформатує інтегративно-комунікативні зв'язки з міжнародною, регіональними (РС, ЄС) та національними правовими системами, захищає національні інтереси, володіє потужним потенціалом стійкості, дієвості, ефективності, протистойть глобальним викликам і загрозам. В умовах глобалізації вирішального значення набуває ви-

явлення і обґрунтування пріоритетів стратегії національної правової політики, правового прогнозування і правового моделювання розвитку вітчизняної правової системи. Стратегія правового розвитку України, поряд з утвердженням і поширенням ліберальної правової ідеології, яка у змістовному та функціональному аспектах підпорядкована принципу верховенства права, визначається й здатністю формувати дієві правові механізми захисту національних інтересів в умовах геополітичної напруги та руйнації регіональної політичної, економічної, соціальної стабільності, широкомасштабних терактів, ескалації націоналізації економіки й ресурсів, насильницьких міждержавних конфліктів з регіональними та глобальними наслідками.

Література:

1. Новый философский словарь : в 4 т. / сост. В. М. Соколов. – М. : Логос, 2002. – Т. 4. – 967 с.
2. Кресін О. Національна держава і право в умовах глобалізації [огляд виступів на методологічному семінарі «Національна держава і право в умовах глобалізації» (м. Київ, 19 лют. 2007 р.)] / О. Кресін, О. Ткаченко // Право України. – 2007. – № 6. – С. 146–149.
3. Яковюк І. В. Правові основи європейської інтеграції та її вплив на державно – правовий розвиток України : дис. ... д – ра юрид. наук : 12.00.01; 12.00.11 / Іван Васильович Яковюк. –Х. : Право, 2013. – 474 с.
4. Усенко Е. Т. Соотношение и взаимодействие международного и национального права и Российская Конституция / Е. Т. Усенко // Московский журнал международного права. – 1995. – № 2. – С. 16, 17. (С. 14–27.)
5. Конституція України : Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
6. Бирюков М. Р. Національна правова система в умовах глобалізації (основні напрямки трансформації): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. – Одеса, 2011. – 205 с.
7. Хаустова М. Г. Концепція правової системи : становлення та розвиток// Науковий вісник Херсонського державного університету. Збірник наукових праць. Серія «Юридичні науки». – Вип. 4. – Том 1. – Херсон, 2014. – С. 71–77.
8. Державно – правове регулювання в умовах трансформації суспільних відносин: монографія / За заг. ред. Ю. Л. Бошицького. – К.: Вид – во «Юридична думка», 2009. – 536 с.
9. Ониськів М. Глобалізація і правотворення / М. Ониськів // Право України. – 2002. – № 9. – С. 10–15.
10. Егоров А. М. Влияние глобализации на основополагающие институты гражданского общества / А. М. Егоров // Право и государство: теория и практика. – 2008. – № 3. – С. 34–35.

11. Gomard B. A. Programme of legal Policy on Judge – made Law Scandinavian Studies in Law. – 1988. – Vol. 32. – P. 14–17; Alexy R. A. Theory of Legal Argumentations Oxford, 1989. – P. 274–276; Green – Gonas C. The Scandinavian Legal System An Introduction // Comparative Juridical Review. – 1990/ – Vol.27. – P. 11–15; Dadomo Ch., Farran S. The French Legal System. – L., 1993. – P. 40–43; ect.
12. Руднева О. М. Правова політика України: стан, проблеми концептуалізації та підвищення ефективності (аналітична доповідь) // Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування : зб. матеріалів наук. – практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012.) / за ред. О. М. Рудневої. – К.: НІСД, 2013. – 160 с.
13. Хаустова М. Г. Структура правової системи суспільства// Вісник Академії правових наук України. – Х.: Право. – С. 49–58.
14. Хвалеев В. О. Правовая политика России в условиях глобализации : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. – Ростов – на – Дону, 2008. – 210 с.
15. Правовая политика. Право. Правовая система: монографія / под ред. А. В. Малько. – М.: Юрлитинформ, 2013. – С. 9, 10 (344 с.).
16. Яковюк І. В. Правова політика України в умовах європейської інтеграції // Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування : зб. матеріалів наук. – практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012.) / за ред. О. М. Рудневої. – К.: НІСД, 2013. – С. 37. (160 с.)
17. Тацій В. Я. Проблеми формування правової політики в Україні // Тацій В. Я. Вибрані статті, виступи, інтерв'ю / відп. за вип. О. В. Петришин. – Х.: Право, 2010. – 936 с.
18. Петришин О. В. Основні напрями формування і розвитку правової політики // Правова політика України: концептуальні засади та механізми формування : зб. матеріалів наук. – практ. конф. (Київ, 5 груд. 2012.) / за ред. О. М. Рудневої. – К.: НІСД, 2013. – 160 с.
19. Хаустова М. Г. Проблеми і перспективи розвитку правової системи України в умовах глобалізації// Вісник національної академії правових наук України.. – Х.: Право, 2014. – № 1 (76). – С. 54–65.

О. С. Калмикова¹

СУЧАСНА ІСЛАМСЬКА КОНЦЕПЦІЯ ПРАВ ЛЮДИНИ

У сучасному світі налічується близько мільярда людей, які сповідують іслам. Багато держав – членів ООН є ісламськими державами, які використовують ісламське право повністю або частково як внутрішньодержавне право.

¹ Кандидат юридичних наук, асистент кафедри міжнародного права Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого.